Таким образом, результаты выполненного нами исследования, предусматривающего анализ структуры потребительских корзин России, Беларуси и Казахстана до вступления в Таможенный союз и на разных стадиях его функционирования, позволили доказать объективно происходящие процессы выравнивания удельного веса основных товарных групп в наших странах. Использование предложенных нами методов расчета основных структурных изменений потребительских корзин стран-участниц интеграционных процессов позволит прогнозировать снижение или рост цен на продовольственные и промышленные товары, а также услуги потребительского характера.

На следующем этапе исследования предполагается разработать инструменты прогнозирования инфляции в данных странах на основе сопоставления паритетов покупательской способности национальных валют, что будет способствовать постепенному переходу к единой валюте.

Список цитированных источников

1. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://belstat.gov.by
2. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org
3. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://finance.tut.by

УДК 336.764.1

Лук'яненко О.Ю.
Науковий керівник: доцент кафедри банківської справи Сидоренко О.М.
Харківський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України, м. Київ

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПРОБЛЕМНОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Актуальність. В умовах негативного впливу наслідків фінансово-економічної кризи на діяльність вітчизняних банків, привертає увагу тенденція погіршення якості кредитного портфелю, збільшення у його складі частки проблемної заборгованості, що призводить до збитковості банківських установ. Тому знаходження ефективних методів управління проблемною заборгованістю банків набуває особливої актуальності в реаліях сучасної банківської системи України та обумовлює доцільність проведення досліджень з даного питання.

Мета дослідження. Дослідженню теоретико-методологічних основ банківського кредитування, якості кредитного портфелю, методів управління проблемною заборгованістю присвячені наукові праці таких науковців, як: Р. Герасименко [1], Л. Примостка [2], Дж.Сінкі [3], Л.Слобода [4] та інші. Віддаючи належне напрацюванням вітчизняних і зарубіжних економістів, слід зауважити, що питання управління проблемною заборгованістю банків ще не вирішені повною мірою. Виходячи з актуальності досліджуваного питання, метою даної статті є комплексне дослідження причин виникнення проблемної заборгованості банків та визначення можливих методів її усунення в умовах динамічного посткризового розвитку банківського сектору України.

Матеріали та методи дослідження. Характерною рисою банків України в сучасних умовах функціонування є істотне погіршення якості кредитних портфелів, яке з середини 2008 р. по сьогодення здійснюється значними темпами. Так, згідно даних Національного банку України, за 2009-2011 роки обсяг проблемної заборгованості зріс на 66 836 млн. грн. – з 18 015 до 84 851 млн. грн. Питома вага проблемної заборгованості в загальному обсязі наданих кредитів станом на 01.01.2009 р. становила 2,27%, а вже станом на 01.01.2010 склала 9,36%, і станом на 01.01.2011 досягла свого піку і склала 11,24%. Наразі станом на 1.07.2012 р. частка проблемної заборгованості зменшилася до 9,09%, але залишається на значно вищому рівні, ніж в докризові роки (рис. 1).

На відміну від даних Національного банку України, міжнародне рейтингове агентство Fitch Ratings приводить інші дані, в яких зазначає, що поки що українським банкам не вдалося добитися помітного прогресу в скороченні обсягів проблемних кредитів. Загальний рівень проблемних кредитів, за оцінкою агентства, становить у середньому 45-50% суми кредитів на балансах банків, включаючи 20% «непрацюючих» кредитів і 25-30% «потенційно проблемних» кредитів, які часто були реструктуризовані із значною розстрочкою платежів і їх повернення нерідко викликає сумніви [5].

Про високий рівень проблемної заборгованості свідчать дані щодо резервів, сформованих за кредитними операціями для відшкодування можливих втрат. За даними Національного банку України найбільше зростання резервів відбулося в 2009 році – на 54,7 млрд. грн., і якщо станом на 01.01.2011 року питома вага резервів становила 11,24% в загальному обсязі кредитів, то станом на 01.07.2012 року цей показник зменшився до 9,09%.

Репозиторий БрГТУ

Рисунок 1 – Динаміка обсягу наданих кредитів, проблемної заборгованості та резервів за кредитними операціями за 2007-2012 роки. Джерело: складено автором за даними Національного банку України [6]

Також можна простежити залежність між обсягом сформованих резервів та фінансовим результатом банків. Так, протягом 2009 року відбулося, як вже зазначалося, різке зростання резервів, а фінансовий результат діяльності становив 38,5 млрд. грн. збитку. У 2010 році резерви збільшилися ще на 13,73 млрд. грн., відповідно і збиток банківської діяльності склав 13 млрд. грн. В свою чергу в 2011 році резерви збільшилися ще на 5,98 млрд. грн., а збиток склав 7,708 млрд. грн. (рис. 2). Таким чином простежується залежність між зростанням обсягу резервів за кредитами та фінансовим результатом діяльності банків.

Рисунок 2 – Динаміка отриманого фінансового результату банків та обсягу резервів на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями за 2007-2012 роки. Джерело: складено автором за даними Національного банку України [6]

Тобто, можна стверджувати, що основною причиною збитковості банківської системи України є надмірно високий обсяг проблемних кредитів у загальній структурі банківських активів. У зв'язку з цим виникає необхідність застосовувати методи управління проблемною заборгованістю задля мінімізації її негативного впливу на діяльність банків, оскільки проблемні кредити не тільки несуть за собою фінансові втрати, а також погіршують імідж банків. Поряд з цим, у банків посилюється реальна загроза масового вилучення коштів вкладниками з банківських рахунків і звільнення за власним бажанням кваліфікованих спеціалістів, що ще більше загострює й так складну ситуацію в банках [1].

Практика свідчить, що банк застосовує той метод управління проблемною заборгованістю, який є найбільш дієвим у процесі управління такою заборгованістю. Конкретні варіанти та методи роботи з проблемною заборгованістю мають внутрішній та зовнішній щодо банків характер дії. Внутрішні методи передбачають самостійну роботу банку з проблемною заборгованістю. Багато банкірів як і раніше вважають самостійну роботу з проблемними кредитами найбільш ефективною, хоча вона і вимагає від банку значних витрат і відповідних засобів: необхідно організувати систему роботи з проблемною заборгованістю, у тому числі понести витрати на автоматизацію цієї діяльності, містити штат кваліфікованих співробітників, покривати судові і інші витрати по стягненню і реалізації майна [7].

Репозиторий БрГТУ

Найефективнішим внутрішньобанківським методом є реструктуризація кредитної заборгованості шляхом: надання кредитних канікул, зміни схеми погашення кредиту з класичної на ануїтетну, пролонгації кредиту, конверсії (переведення валютних кредитів у гривневі), зниження відсоткової ставки (після закінчення пільгового періоду відсоткова ставка збільшується до попереднього рівня або перевищує його). Але незважаючи на переваги цього методу управління заборгованістю, існують і недоліки, які полягають у втраті ліквідності, відволіканні істотних фінансових ресурсів від основної діяльності, утримання на балансі банку прогнозованих фінансових втрат за ризиками, обмежена гнучкість застосування.

У разі неефективності застосування внутрішньобанківських методів управління проблемними активами менеджмент банку може прийняти рішення про доцільність зовнішніх щодо банку дій для поліпшення структури його балансу та відновлення ліквідності. Це актуалізує практику застосування зовнішніх методів управління проблемними активами, серед яких: передача проблемних активів в управління третій особі (колектору). В цьому випадку проблемні активи залишаються на балансі банку; продаж проблемних активів непов'язаній фінансовій компанії на умовах факторингу; продаж проблемних активів пов'язаній фінансовій компанії, внаслідок чого поліпшується структура балансу банку; сек'юритизація активів, що передбачає оптимізацію структури балансу банку шляхом перетворення наданих банком позичок на ліквідні цінні папери і відповідного трансферту кредитних ризиків банку в ризики інших учасників ринку [4].

Одним з поширених методів є продаж кредитних портфелів факторинговим компаніям, які згодом можуть передати їх для стягнення колекторським фірмам. Про розповсюдженість даного методу управління проблемною заборгованістю свідчить стрімкий розвиток ринку факторингових послуг в Україні. Так, протягом IV кварталу 2011 року фінансові компанії уклали 4 059 договорів факторингу загальним обсягом 2 976,5 млн. грн. і виконали 3 781 договір на суму 2 437,0 млн. грн. У 2011 році, на противагу кризовому рівню 2009 року, ринок купівлі проблемних боргів юридичних осіб фінансовими компаніями, які мають право надавати послуги факторингу, поступово розвивається [8]. Факторингові операції вигідні для юридичних осіб у зв'язку з появою можливості зменшити витрати на адміністрування проблемних боргових зобов'язань та наростити свої активи.

Висновки. Проведене дослідження свідчить, що характерною рисою функціонування сучасних банків в Україні є погіршення якості кредитного портфелю, що в свою чергу активізує процес пошуку ефективних методів управління проблемною заборгованістю. Вітчизняні банки використовують кілька методів роботи з проблемною заборгованістю: на ранніх стадіях самостійно працюють з проблемною заборгованістю, а на більш пізніх – передають її на аутсорсинг колекторським компаніям або продають, а дрібні суми списують за рахунок резервів. На думку автора, незалежно від методів управління проблемною заборгованістю, які можуть бути обрані менеджментом банків, залишаються актуальними гострі питання, які потребують негайного вирішення, зокрема – розроблення і впровадження ефективного механізму фінансування викупу проблемної заборгованості шляхом поєднання інтересів усіх зацікавлених сторін та створення відповідного нормативно-правового забезпечення здійснення таких операцій.

Список використаних джерел:

1. Герасименко, Р. Проблемні позики та прогнозування їх частки в кредитному портфелі банку / Р. Герасименко, М. Дегтярьова // Вісник НБУ. – 2012. – №4. – С. 40-46.

2. Примостка, Л.О. Фінансовий менеджмент у банку [Текст] : підручник / Л.О. Примостка. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : КНЕУ, 2004. – 468 с.

3. Синки, Дж.Ф., мл. Управление финансами в коммерческих банках.– М.: Catallaxy, 2003.

4. Слобода, Л. Напрями вдосконалення роботи банків України з проблемними активами в посткризовий період / Л. Слобода, Н. Дунас // Вісник НБУ. – 2011. – №4. – С. 46-51.

5. Fitch: украинские банки стали более устойчивыми, но по-прежнему подвержены рискам [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.fitchratings.ru/financial/banks/news/comments/news.wbp

6. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article

7. Тенденции и перспективы развития рынка проблемных активов банков Украины [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www1.ifc.org /wps/wcm/connect/UkraineCR-NPL-SurveyReport-RU.pdf?MOD=AJPERES

8. Основні показники діяльності фінансових компаній [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/731.html

УДК 330.142.211.4
Евсюкова М.С.
Научный руководитель: к.э.н., доцент Измайлович С.В.
Полоцкий государственный университет, г. Новополоцк

АМОРТИЗАЦИОННЫЕ ОТЧИСЛЕНИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ СТИМУЛИРОВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Актуальность. Достижение высоких темпов экономического роста невозможны без создания на предприятиях Республики Беларусь современной высокопроизводительной материально-технической базы. Способность предприятия своевременно обновлять основные производственные фонды, и как следствие выпускать качественную и конкурентоспособную продукцию, во многом зависит от того,

Репозиторий БрГТУ